

EEN BIJZONDERE VONDST IN ENGELAND EN DE BETEKENIS ERVAN VOOR ONS ARCHEOLOGISCH ERFGOED.

Door Klaas Geertsma, juli 2023.

Waar gaat het om?

Onderzoekers in Kent in het zuidoosten van Engeland hebben in een prehistorische setting een vuistbijl ontdekt, waarvan ze zeggen dat die zo groot is dat het bijna onmogelijk zou zijn geweest dat hij als snijgereedschap gebruikt zou zijn. De vuistbijl is de op twee na grootste die ooit in Engeland is gevonden.

Tijdens de opgraving op een heuvel boven de Medway-vallei in Kent, zijn er daarnaast ook meer artefacten blootgelegd die bewaard zijn gebleven in sedimenten uit de ijstijd. Er werden in totaal 800 artefacten ontdekt, vermoedelijk meer dan 300.000 jaar oud. Ze werden aangetroffen in een zinkgat dat een oud rivierkanaal vulde.

De onderzoekers van UCL Archaeology South-East hebben verschillende vuistbijlen opgegraven, twee daarvan waren reuzen van het type dat bekend staat als een 'ficron', met als kenmerk een afgeronde dikke basis die taps toeloopt naar een lange, fijn bewerkte punt.

De ene is 22 cm lang maar mist de punt. De andere is 29,5 cm (11,6 inch) lang en is onbeschadigd gebleven. Het is 11,3 cm (4,4 inch) breed op het breedste punt. Letty Ingrey, van het UCL Institute of Archaeology, zei: "We beschrijven deze gereedschappen als reuzen wanneer ze meer dan 22 cm lang zijn, en we hebben er twee in dit formaatbereik.

Hieronder de opgraving bij Medway in Kent in Zuid Engeland.

The excavations revealed prehistoric artefacts in deep Ice Age sediments preserved on a hillside above the Medway Valley.

Een aantal vuistbijlen uit de opgraving. Letty Ingrey bezig met het opmeten van de grootste 'ficron' De onderste foto geeft een goed beeld van het formaat van deze bijl.

Gefotografeerd van alle kanten. Wat opvalt is dat de bijl gebroken is. In de publicaties wordt deze breuk niet vermeld, het is dus ook niet bekend of de breuk oudtijds is. Maar het is alleszins voor te stellen omdat de lange punt kwetsbaar was bij ruwe werkzaamheden. Bij wrikken bijvoorbeeld. De breuk is in het vervolg hieronder van belang.

Letty Ingrey met de iets kleinere ficron, eveneens van de vindplaats Medway.

Wat is een Ficron, en hoe komt dit type in Engeland terecht?

De 'Ficron' is een paleolithische vuistbijl die voor het eerst verscheen in Oost-Afrika in het lagere paleolithicum. Men denkt dat dit type vanuit Afrika werd uitgevoerd door daaropvolgende menselijke migraties naar Europa en Azië. Net als andere paleolithische vuistbijlen, werden ze gevormd door stukken van een centrale kern af te slaan, om een driehoekig, tweezijdig puntig mes te vormen. Ficrons zijn meestal aanzienlijk langer en groter dan de meer bekende en gangbare vuistbijlen, wat vragen oproept over hoe ze werden gebruikt. Hoewel ze het nauwst verbonden zijn met Oost-Afrika en de vroege routes vanuit Afrika, is er een verrassend groot aantal van deze gereedschappen gevonden in Groot-Brittannië, wat suggereert dat dit gebied mogelijk belangrijk was voor mensen uit het Midden-Pleistoceen tijdens de vroege interglaciale perioden.

Over het 'out of Africa' wordt binnen de APAN door sommige auteurs anders gedacht. Die gaan uit van het gegeven dat het steentijd gereedschap altijd behoort tot een bepaalde biotoop. Die zien in de verschillende vuistbijltypen dan ook geen evolutie, maar een aanpassing aan de biotoop waarin geleefd werd. Het is dan niet een uitvinding die ergens gedaan is en daarna overgenomen zou zijn door bewoners elders. Het moet dan gezien worden als behorende bij een bepaalde biotoop, noodzakelijk ontwikkeld door de mens die daarin vertoefde. En het is bekend dat biotopen kunnen opschuiven naar gelang het klimaat op aarde, in dit geval naar het noorden. De mensen die daarin leefden schoven automatisch mee op. Misschien hadden ze niet eens in de gaten dat hun biotoop zich steeds meer ging uitbreiden naar het noorden. Uiteindelijk kwamen ze zo in Engeland terecht, waar ze de nu bekende ficrons achter lieten. Maar om in Engeland te geraken moest die biotoop, de ficron-biotoop, ook aanwezig geweest zijn in andere delen van West-Europa, te noemen Frankrijk, Spanje en nu komt het: ook in Nederland. Zijn daar aanwijzingen voor? Jazeker, want ficrons zijn terug gevonden in Spanje en Frankrijk, dat is nog te begrijpen, maar misschien tot ieders verbazing ook in Nederland, en wel bij Hijken. Hier onder de foto die ik in Nuis maakte van de artefacten van Hijken. De ficron is de grote donkere bijl in de onderste rij, derde van rechts. Het is de grootste bijl in de collectie. De foto komt uit 'mijn lezing 'Hijken, de walvis op het droge'.

DE BIFACIAAL BEWERKTE STUKKEN WAREN APART GELEGD

De begin dia van mijn lezing.

H I J K E N

TJERK VERMANING 1967

DE WALVIS OP HET DROGE

Klaas Geertsma – okt. 2019

5

DE WALVIS OP HET DROGE

HIJKEN UITGESTALD IN NUIS

De ficron van Hijken, aanzicht 1. Oudtijds gebroken. 22,5 cm.

De fricon van Hijken, aanzicht 2. Oudtijds gebroken. 22,5cm.

De kleinere fricon van Medway. Het formaat komt sterk overeen met die van Hijken.

De kleinere ficron van Medway naast de ficron van Hijken. De overeenkomsten zijn frappant. De ficron van Medway is in werkelijkheid iets groter dan die van Hijken.

De ficron van Hijken naast een ficron uit Spanje van de vindplaats Porte Major. De ficron van Hijken past wat formaat betreft er ook mooi bij.

**PORTE MAIOR
SPANJE
300.000 BP
Grote vuistbijlen 18cm - 27cm**

HIJKEN - 49.000 - 41.000 BP

Wat is een FICRON ?

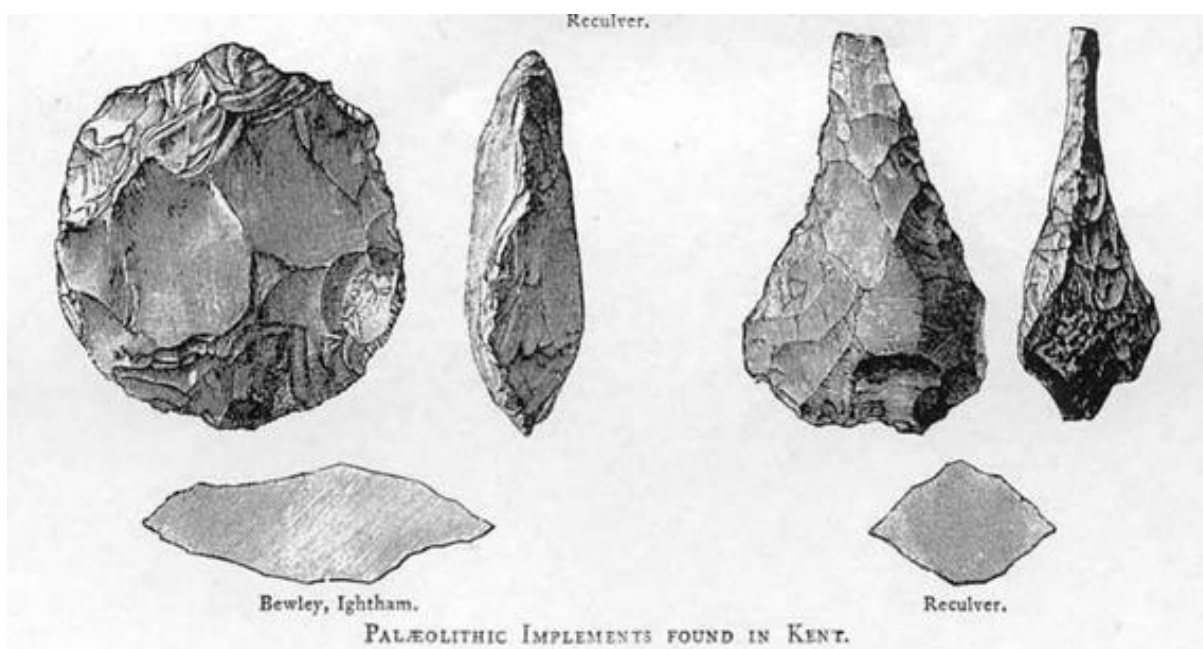
Wie zoekt op internet naar de directer betekenis van Ficron, of dat doet via een vertaalprogramma, blijft staan met lege handen. Een vertaling of betekenis wordt niet gegeven. Dat is vreemd, want dit type artefact is al heel lang bekend bij archeologen. Na nog wat doorzoeken bleek Wikipedia er een omschrijving van te geven. Dit is wat er daar over geschreven staat:

A **ficron** [handaxe](#) is the name given to a type of prehistoric [stone tool biface](#) with long, curved sides and a pointed, well-made tip. They are found in [Lower Palaeolithic](#),^[1] [Middle Palaeolithic](#) and [Acheulean](#) contexts, and are some of the oldest tools ever created by humans.^[2] The tool was named by the French archaeologist [François Bordes](#).

Vertaald: Een ficron-handbijl is de naam die wordt gegeven aan een soort prehistorische stenen werkbijl met lange, gebogen zijden en een spitse, goed gemaakte punt. Ze zijn te vinden in de context van het lagere paleolithicum,[1] middenpaleolithicum en Acheulean, en behoren tot de oudste gereedschappen die ooit door mensen zijn gemaakt.[2] De tool werd genoemd door de Franse archeoloog François Bordes.

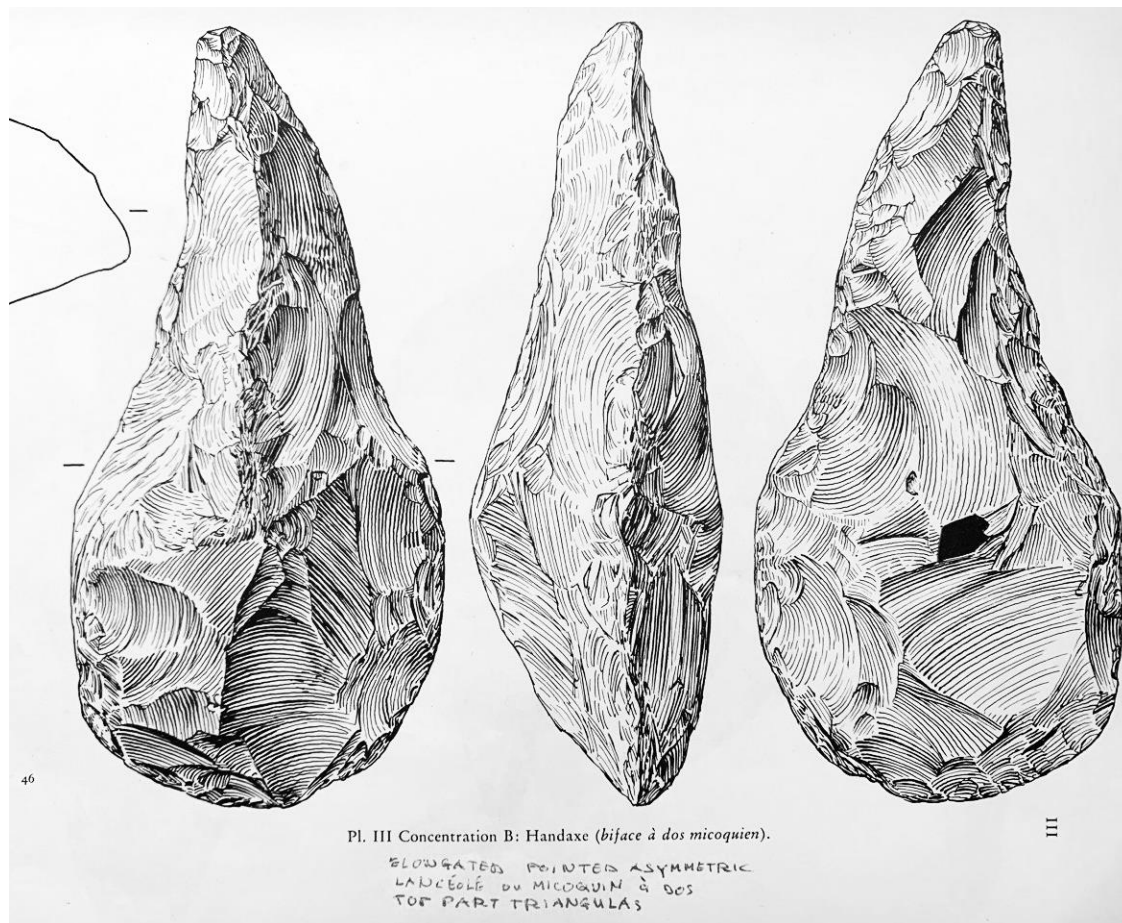
Zo nu kunnen we verder en eens gaan kijken of dit type vuistbijl altijd zo omschreven werd. En voor ons is het dan interessant om te weten te komen of dit type ook in Nederland gevonden is, en door wie en waar. En dan is het natuurlijk ook interessant om te kijken bij welke cultuurgroep hij dan behoorde. In Hijken is de ficron in ieder geval aanwezig zoals aangetoond. En Hijken behoort tot de cultuurgroep die bekend is geworden als het Smildien. In deze groep zijn meerdere typen vuistbijlen aanwezig, waaronder een opvallende nl de discoïde. Het leuke is nu dat de discoïde ook in een vondstgroep uit Kent is aangetroffen.

Op deze oude gravure is naast de kleine ficron rechts een discoïde vuistbijl te zien. Vondsten gedaan in Kent. Niet ver van Medway.

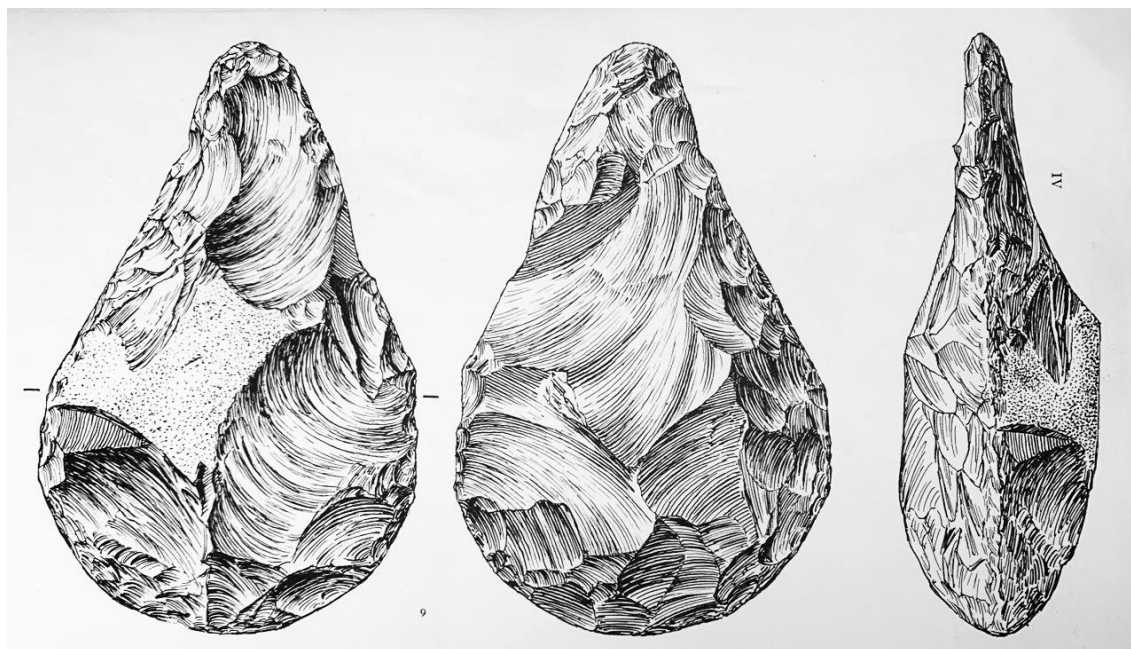
De discoïde is voor Nederland van belang, want het kan zelfs gerekend worden tot een van de gidsartefacten van het Smildien van Vermaning. Maar opvallend genoeg niet aanwezig in de collectie Hijken. Ze zijn aanwezig in de collecties Hoogersmilde en Eemster. In de collectie Hoogersmilde is de ficron wel aanwezig, in ieder geval twee keer.

Zie hieronder exemplaar 1.

De omschrijving van de bijl is als volgt: Elongated pointed asymetric lancéolé du Micoquin á dos, toppart triangulair. Uit *Palaeohistoris XV*, Pl. 111..

Exemplaar 2. Omschrijving in de publicatie is: Handaxe, biface amygdaloïde. Working edge in one plane. Uit *Palaeohistoris XV*, Pl. IV..

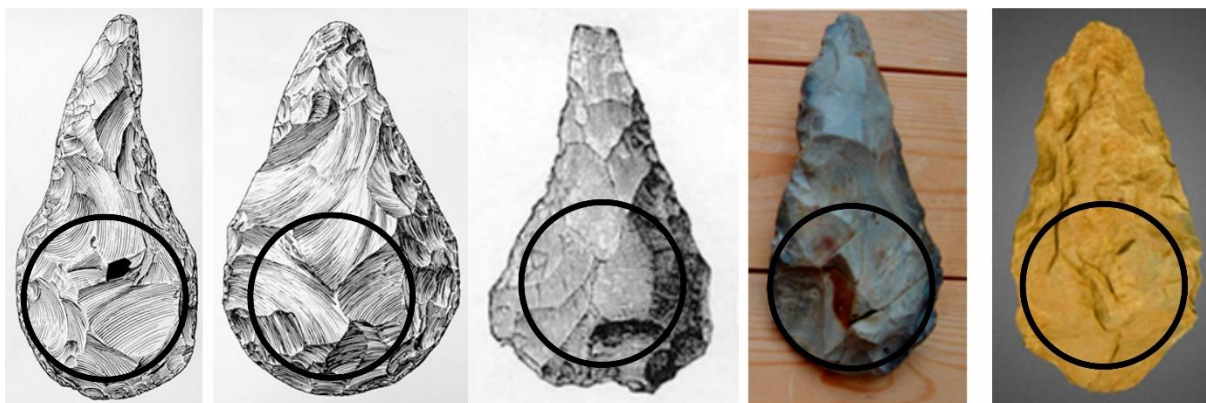

Zijn deze omschrijvingen wel juist? Gelet op afbeeldingen en de omschrijving op Wikipedia van wat een ficron is niet, maar gelet op de gangbare benamingen van deze vuistbijlen die in die periode, begin jaren zestig van de vorige eeuw er aan gegeven werden dan klopt het wel. Maar op Wikipedia en elders behoren deze twee typen ook tot de ficrons. Het zijn vuistbijlen met een verlengde goed gemaakt punt. De twee bijlen van Hoogersmilde voldoen wel aan deze omschrijving.

Vier vuistbijlen met punt van verschillende vindplaatsen in Engeland. De meest linkse heeft een korte punt en de meest rechtse een verlengde punt (de echte ficron?).

Wat opvalt bij het ontwerp van de ficrons is dat vaak in het onderste deel de discoïde gewoon aanwezig is.

1 en 2: Hoogersmilde

3: Kent

4: Hijken

5: Porte Major

Per slot iets over de 'wetenschappelijke waarde' van de ficron van Hijken.

Zie hier wat drs. Frans de Vries over de ficron van Hijken opmerkt. Zo vals als maar kan.

<https://dvh.nl/drenthe/De-affaire-Vermaning-Waren-de-vondsten-van-de-omstreden-archeoloog-nou-echt-of-vals-video-22750949.html>

Hier onder links naar Engelse kranten artikelen en enkele video-presentaties van de ficron

<https://www.businessinsider.nl/mysterious-giant-300000-year-old-hand-axes-were-found-at-an-ice-age-site-in-england-scientists-cant-work-out-why-they-are-so-big/>

<https://arkeonews.net/giant-handaxe-discovered-at-ice-age-site-in-kent-uk/>

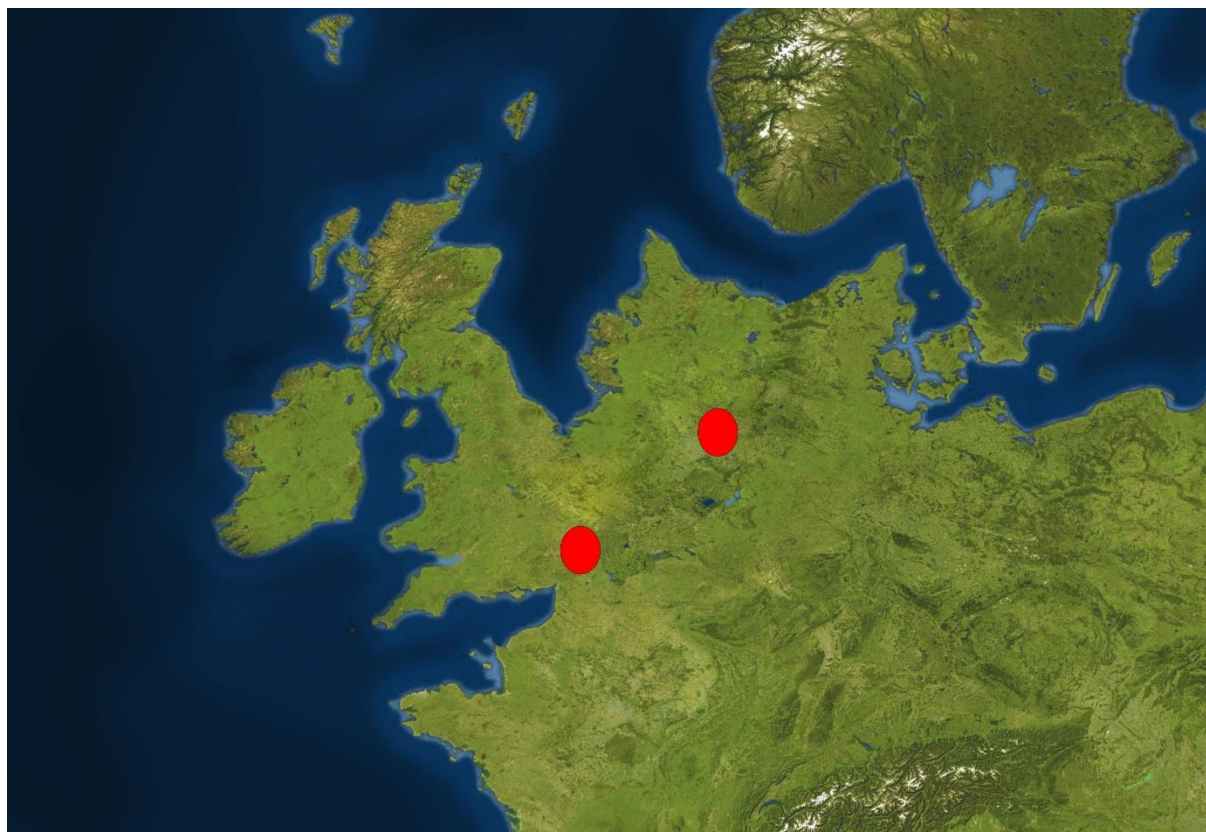
<https://www.newsweek.com/archaeologists-find-ice-age-axe-large-neanderthals-history-1811261>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lower-Middle_Paleolithic_ficron_handaxe_%28FindID_251959%29.jpg

<https://www.zenger.news/2023/07/06/researchers-find-some-of-largest-early-prehistoric-tools/>

<https://www.youtube.com/watch?v=Izn3vWjoxb0>

Medway en Hijken, met er tussenin de droog liggende Noordzee, Het Doggerland.

De betekenis van de Ficron van Hijken is dat ons landgebied niet geïsoleerd was van de rest van Europa, maar dat het cultuurgebied ook in dezelfde biotoop lag als Medway in Kent in Engeland.